

Erica Fox Brindley:

Music, Cosmology and Politics of Harmony in Early China

(ALBANY, STATE UNIVERSITY OF NEW YORK PRESS, 2012)

Erica Fox Brindley könyve bizonyos i. e. 400 és i. e. 200 között keletkezett szövegeken keresztül vizsgálja a zene szerepének fejlődését a politikával és az individuummal kapcsolatban. Azt mutatja be, hogyan vált a zene tulajdonképpen a kozmosz működésének szerves részévé az ókori kínai gondolkodásban. A könyv két fő részből áll, amelyek három-három további fejezetre tagolódnak. Az első nagyobb egységben a szövegek a zene és az állam kapcsolatát demonstrálják. A második nagyobb részben a zene és az egyén kapcsolatáról szóló források találhatók.

A zene már a korai kínai kultúrában sem kizárólag egy művészeti ágat jelentett, hanem úgy vélték, hogy kapcsolatban áll a spirituális szférával is. Továbbá azt gondolták, hogy általa kommunikálhatnak nemcsak az élőkkel, hanem a halott ősökkel is, valamint hogy a zene egységesítheti a magatartásmódokat és az erkölcsi érzéseket. Később, a Csin- (Qin-)dinasztia idejében más szerepet kapott: a korabeli felfogás szerint a zene által érintkezettek a kozmikus harmóniákkal és egyensúllyal.

A zene szerepéről alkotott eszmék változása az adott időszakban abból fakadt, hogy a világegyetem működése és funkciója szempontjából a harmónia az egyensúllyal és rezonanciával együtt idővel lényeges fogalmakká váltak. A vizsgált korszak szövegei abban megegyeznek, hogy a világegyetem harmonikus mintázatok és rezonáns szinkronicitások szerint működik, és ezek az elképzelések a kezdetektől szorosán kötődtek a zenéhez. Ezekből az elgondolásokból jött létre a *wuxing* (öt elem)¹ kozmológiája, amely egy korai harmónia-felfogás, mivel már rendszerezi az egymástól különvált elemeket. A legtöbb elemzett szöveg úgy írja le a világegyetemet (vagy a Menny Taóját), mint a csí (*qi*)² kiegyensúlyozott mintázatokban történő

¹ A *wuxing* fordítható öt elemként, öt fázisként, öt mozdulatként és öt cselekményként. A fogalom öt dinamikus tulajdonságot vagy energiát jelöl, melyek minden természeti jelenségben érzékelhetők. Az ókori kínai kozmológiában az öt alapfázis a föld, fa, fém, tűz és víz. Úgy hitték, az öt elem a világegyetem mozgását és változását irányítja, valamint energiát biztosít a kínai kozmológia többi ötös csoportjának, mint a konfucianizmus öt erényének, a taoizmus öt szent hegyének, a pentaton skála öt zenei hangjának és az öt alapszínnek.

² A *qi* hagyományos kínai felfogás szerint a világegyetemet betöltő, alkotó alapanyag, energia vagy természeti erő. A kínai szónak sokféle fordítási és értelmezési lehetősége van, amelyek közül egyik

körforgását a szeleken, az emberi testen, az évszakok váltakozásán és az időjárás on keresztül. Ahogy az emberi testről alkotott elképzelések is változtak a rezonáns kozmológiákkal megegyezően, úgy a harmóniáról alkotott fogalmak is segítettek a szervezet működésének meghatározásában.

A könyv mindkét része foglalkozik azzal a gondolattal, hogy az ember kapcsolata a kozmosszal kreatív és alkotó, nem pedig passzív és elfogadó. A jelenlegi szakirodalom a korrelatív kozmológiák kapcsán olykor azt hangsúlyozza, hogy az ember azáltal illeszkedik megfelelően, harmonikusan a világrendbe, ha hagyja, hogy a kozmikus minták és történések határozzák meg a viselkedését és világnézetét. A szerző elemzése szerint a vonatkozó szövegekben nincs olyan narratíva vagy utalás, amely szerint az embernek ilyen módon be kell illeszkednie a világrendbe. Tehát az ember abban az értelemben nem passzív szereplő a világegyetemben, hogy átadná magát a kozmosz törvényeinek. Sokkal inkább részesévé válik és kapcsolatot alakít ki a kozmosszal, ami az embert felemeli, a kozmoszt pedig tovább növeli. Ezáltal jólét, béke és harmónia keletkezik a világban. Kötetünk tehát külön kiemeli azt az aktív szerepet, amit az egykori felfogás szerint az egyének (főként uralkodók és bölcsek) a zene által a világegyetem helyes működésének biztosításában betöltöttek. Az egyes szerzők azt is feltételezték, hogy az előadott zene típusa és a kiadott hangok minősége által az ember nemcsak hozzáférést kap a kozmikus energiákhoz, hanem hozzá is adhat, akár tökéletesítheti is azt az ilyen tevékenységből származó erénnyel. Az ilyen formájú folyamatos hozzáadás a világegyetem működéséhez értelmet ad az emberi tevékenységnek és a zeneművészettel kapcsolatos törekvéseknek, mivel az ember olyan lényé válik, aki kiegészíti és befejezi a természet harmóniáit.

A könyv második részében a zene egyénre gyakorolt hatásait elsősorban *Ru*-szövegeken (zenével és rítusokkal foglalkozó specialista, „konfucianista tudós”) keresztül mutatja be a könyv. Ezekben a szövegrészletekben a zenének az érzelmekre és a csíre (*qi*) gyakorolt erejével kapcsolatos nézetek szerepelnek, például hogy a zene segíthet átalakítani az egyén legkisebb alkotóelemét is erénnyé és igazságossággá. A császárság korai időszakában tevékenykedő szerzők véleménye az volt, hogy a zene képes átalakítani az értelmet, és a nyers érzelmekből az erkölcsi erény felé terelni az embert, ezzel elősegítve a társadalmi összhang kialakítását. Azokban a szövegrészletekben, amelyek nem *Ru* irányultságúak, inkább azt találjuk, hogy a zene a bölcsesség elérésében és a kozmoszra való ráhangolódásban segíti az egyént. Ezekben a szövegekben a zene a világegyetem megnyilvánulása. Csak az válhat bölccsé, aki képes vele kapcsolatba kerülni, és megérteni természetes valójában.

sem fedti teljesen a szó eredeti jelentését. A qiról azt tartják, hogy olyan vitális erő, aminek akadálytalanul kell áramolnia az egészség megtartása érdekében. A kifejezést gyakran fordítják élet-energiának, életerőnek, anyagi energiának vagy egyszerűen csak energiának. Szó szerinti jelentése gőz, pára, levegő vagy lélegzet.

A bölcs Mennyre történő ráhangolódása az egyik legtermészetesebb próbálkozás zene és kozmosz összekapcsolására, ami a zenét a spirituális elérés eszközévé tette. Így a zene hallgatásának és megértésének célja nemcsak az általa kiváltott érzéseken és gondolatokon való elmélkedés, hanem tulajdonképpen egy, a világegyetem „bel-seje” felé tett utazás is.

Mivel a zene spirituális eszközzé vált, különböző célokra használhatták – az uralkodók például az egységesítésre és hatalmuk legitimizálására. Ennek megfelelően az uralkodóknak az volt az egyik feladata, hogy a kozmikus harmóniára és mintázatokra hangolt megfelelő zenét játsszák, ezzel befolyásolva a világegyetemet. (A császárnak az volt az egyik feladata, hogy megfelelő, kozmikus harmóniára és mintázatokra hangolt zenét adjon elő.) Az egyén számára a zene a moralitás és a spiritualitás elérésének elsődleges módja volt, továbbá az orvoslásban is felhasználták a gonosz szellemek elűzésére vagy a testben lévő kozmikus egyensúly helyreállítására.

A könyv szándéka az, hogy általános képet adjon arról, hogyan szolgálta a zene a természettel és az emberi testtel kapcsolatos vallási nézeteket. Ezt a kitűzött célt eléri, ugyanakkor szakkönyvként elsősorban azok számára hasznos, akiknek már van egy bizonyos szintű háttértudása a keleti hitrendszerekről és filozófiákról, mivel nem tartalmaz fogalommagyarázatokat. Azok számára viszont, akik már rendelkeznek előzetes ismeretekkel, hasznos segédeszközül szolgálhat a kötet, mivel primer forrásokat, eredeti szövegeket tesz egy helyen hozzáférhetővé. Komoly segítséget nyújthat annak is, aki tovább szeretne kutatni a témában, és további támpontot keres a vonatkozó szakirodalmat illetően.

Puchinger Noémi